

Alexandru Ioan I Domnul Unirii

LEGENDE POPULARE

„Cuza, ăla domn! El a făcut multe bunătăți pântru noi și ne-a iubit mai abitir ca un părinte. Dă nu era el, nu mai aveam azi pământ și tot clăcași era să murim“.

I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Th. D. Speranția, „Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români”, București, 1906-1907.

TEXTE DIN FONDURILE DOCUMENTARE ALE
INSTITUTULUI DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR „CONSTANTIN BRĂILOIU”
— ARHIVA MULTIMEDIA ȘI BIBLIOTECĂ —

Alexandru Ioan Cuza
Principele Românilor

Principesa
Elena Cuza

CUZA FUGAR ÎN PĂDUREA FEDEȘTILOR, COMUNA ȚIFU, JUDEȚUL FĂLCIU

Cuza a fost cel mai bun domnitor. El a făcut toate bunătățile în țara noastră: a dezrobit robii, a slobozit moșiile ridicând ponturile (munca în jumătate la boieri); moșiile călugărești care erau stăpânite în pustiu de greci, le-a luat la stat; măsurile, care până la el erau false, le-a făcut drepte. Oca a făcut-o de patru litre, iar banița de 12 oca vechi. A făcut șosele și poduri și chiar podul de la pescărie, din târgul Bârladului, tot el l-a tocmi. A făcut biserici și școli pentru învățătură. Cuza e al doilea în fapte, după Ștefan vodă cel sfânt.

Cuza era milostiv și mare făcător de bine. Ajuta pe văduve și pe nevoiași și cel ce alerga la dânsul găsea totdeauna ajutorință, Pomeni a făcut și pe aice în Țifu, căci pe aice trecea când mergea la Banca, la lordache Lambrino la Fedești, la Scarlat Lambrino și la Stoisești, la Scarlat Mavrogheni, cu care era neam.

Eram fecior în casă la Scarlat Lambrino și îl cunosc bine pe Cuza.

Într-o vreme, domnitorul Mihalache Sturza urmărea pe Cuza, pe Scarlat și lordache Lambrino și pe Toader Râșcanu. Ei au stat ascunși mai bine de două luni în pădurea Fedeștilor și eu le căram mâncare.

Domnitorul vrea să-i prindă cu orice preț, pentru că ei, împreună cu Scarlat Mavrogheni și cu alți boieri, vrând să-l schimbe pe domn, stârneau tulburări în țară.

Era pe vremea harbujilor¹. Cuza, lordache Lambrino, Scarlat Lambrino și Scarlat Mavrogheni pleacă spre Hulm și Grajduri, moșiile lui Toader Râșcanu.

De la Grajduri, cu toți pornesc la lași, să stârnească bucluc ca să poată schimba pe domnitor. Toader Râșcanu a tăiet ștreangurile cailor înaintași de la trăsura lui Vodă și apoi au fugit iar la Grajduri. Vodă trimite îndată oaste să-i prindă și cu mare greu au putut scăpa, sub grajd, în gunoiul cailor. De aici am plecat apoi cu toții, cu trăsura mânată de surugii călări, la Fedești, unde au stat doșiți în pădure, peste două luni. De aici nu știu încotro s-au dus. Nu peste mult s-a făcut Unirea și Cuza a ieșit, la sorți să fie domn

Mândră sărbătoare a fost atunci în toată țara! Ori încotro te întorceai auzai cântând Hora Unirei și toți jucau și se veseleau.

(Auzită de L. Mrejeriu de la D. Râșcanu, învățător [Țifu – Fălciu]. D-sale i-a comunicat-o Grigoraș Balaiăș)

L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, „Cuza-Vodă. Istorisiri pentru popor.” Piatra-Neamț, 1909, p. 153-154.

¹ harbuz = pepene

POVESTIRI DESPRE CUZA

(DIN CIUTUREȘTI – ROMAN)

L-am cunoscut în anul 1854 – cu 5 ani înainte de a se face domn. Era, pe cât mi-aduc aminte, maior. Era om înalt de stat, înfătoșetor, cu fruntea lată și cu ochii albaștri. Venise la Tg. Ocnii: la ce, nu știu.

Peste 5 ani iară l-am văzut. Era schimbat. Purta strae nemțești. Ieșise din pârcălâbie de la Galați și venise la Iași. Era mai slab și arăta tare amărât. Se spuneau multe pe sama lui.

L-am văzut vorbind cu Kogălniceanu, într-o cafenea. Kogălniceanu era cel mai bun prieten al lui; îi era mai mult decât un frate. Cu dânsul a și pus el în cale toate cele ce-a făcut pentru popor.

II. În timpul alegerii domnului era mare frământare și fierbere în casa unde erau strânși alegătorii. Unii vreau pe unul, alții pe altul și nu mai ajungeau la înțelegere. Cuza, dacă a văzut că nu-i chip s-o scoată la capăt, a ieșit dintre dânșii și s-a pus pe un scaun la gura sobei, să se încălzească. Un alegător zice cam râzând: „De ce atâta zarvă, Cuza să ne fie domn!” Și-atunci toți într-un glas strigă: „Ura! Să trăiască Cuza!”

Lui Cuza nu-i venea însă să creadă; el socotea că acestea-s glume.

La 5 ianuarie a fost ales domn în Moldova și la 24 ianuarie în Muntenia.

Mare bucurie a fost pe toată țara la alegerea lui Cuza. În toate părțile auzeai cântând Hora Unirii. Și era o veselie și-o inimă bună, cum n-am mai apucat. Și cea de pe urmă babă se bucura la auzul veștii că s-a făcut o singură țară din două și că avem un singur domnitor: pe Cuza. Și nu știa pe Cuza cine-i și ce fel de omu-i, dar se bucurau toți așa ca și cum ar fi știut cât bine și câtă ușurare are să aducă el poporului.

III. Când s-a dus la Constantinopole (târgul în care șede împăratul turcesc), ca să se înfățișeze sultanului, și-a luat cu dânsul doi aghiotanți, care-i sămăneau foarte bine, așa că nici nu-i puteai deosebi. Pe unul din aghiotanți l-a pus la mijloc de i-au dat turcii toată cinstea, ca și cum ar fi fost domn, și numai când a văzut că sultanul are gânduri bune, s-a dat pe față.

După ce s-a întors în țară a făcut unire statornică și-a ales numai un rând de miniștri, la București.

IV. Eram soldat în Regimentul 5 de linie, la Iași. Se făcuse Unirea, într-o zi Cuza

vine la cazarmă și strângându-ne pe toți grămadă ne-a zis: „Băieți de-acuma aveți să vă duceți la București, iar în locul vostru are să vie regimentul 3 de linie de-acolo. Să băgați de samă cum vă purtați. Nu mai sunteți cu mine. Părintele vostru nu mai este cu voi“. Soldații au început a plânge. Domnitorului au început a-i înota ochii în lăcrămi și cu glasul înecat ni-a zis: „Am să vin mai târziu și eu“.

V. În București am dus-o bine, măcar că miliția era aspră tare; îmi venea greu numai că eram străin. Venise și domnitorul de la Iași.

Era tocmai la Dumineca Mare, când am intrat de gardă la palatul domnesc. Cuza mă chemă la el și îmi zise:

– Serjentule să spui serjentalui major să se gătească căci avem să mergem tustrei undeva. Când am venit cu serjentul major, la el, l-am găsit îmbrăcat în straie de serjent major și ne-a poruncit să-i zicem deșcă², ori unde ne-om duce și ne-a dat de grijă să nu cumva să scăpăm alt cuvânt.

Așa ne-am plimbat mult prin oraș necunoscuți de nimeni. Și ofițerii nu se fereau de fel de noi și multe am văzut din cele ce făceau. A doua zi și-a tras fiecare canonul după cum i s-a cuvenit pentru faptele ce-a săvârșit.

Cu militarii și mai ales cu gradele care nu-și făceau datoria, după rânduială, era tare aspru.

VI. Odată, Cuza s-a dus la Napoleon, împăratul Franții, și când s-a întors avea manta împărătească, ceea ce însemna că el nu mai este sub ascultarea nimănui.

VII. În 1863 m-am liberat din oaste și de atunci nu l-am mai putut vedea pe Cuza. Cât oi fi și-oi trăi nu l-oi mai putea uita. Cum ne căta el de grijă și cum alerga pentru cel năcăjit și nedreptățit și cum se trudea și umbla în straie de rând și pe jos: noaptea și ziua, numai să nu fie asuprit și înșelat norodul, nu s-a mai pomenit nici până la dânsul, nici de la dânsul încoace.

VIII. Cuza a vrut să deie pământ țăranilor, dar boierilor nu le venea la socoteală și de aceea cu puterea lui a închis Camerele, a dat drumul acasă deputaților și cu Kogălniceanu au dată pământ la țărani.

(Auzite de L. Mrejeriu de la V. D. Pandele, învățător).

L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, p. 163-164.

LA MÂNĂSTIREA NEAMȚ - DOCUMENT AUDIO*

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5180-1-a; culegător: M. A. Canciovici, la data de 12.VI.1979, de la Ion Platon, din comuna Ceahlău, județul Neamț.

² deșcă = termen cu care se adresează un soldat altuia, egal în grad, dar mai vechi în armată

* click pe titlu pentru a a asculta înregistrarea.

Alexandru Ioan Cuza
foto Jean-Marie Alophe, Paris, 1859

CUZA ȘI SOLDATUL

Cuza voi să se încredințeze odată, ce fel de armată are el. De aceea, își schimbă straiile domnești și se îmbracă în straiile soldățești și-o porni prin mahalalele Bucureștilor, trăgând cu ochii prin cele crâșme, să vadă nu cumva dă peste vrun soldat.

Umblă el ce umblă și numai ce zări un călăraș, cântând într-o crâșmă. Intră și el acolo.

— Bună ziua, camarade!

— Mulțămesc, camarade!

— Dar ce faci aici?

— Cinstesc un pahar de vin.

— Apoi, de asta am venit și eu. Și unde mi se pun amândoi pe chef și dă-i, și dă-i, până noaptea târziu.

— Măi, eu am gătit paralele, îi dă Cuza într-o vreme, tu mai ai?

— Ba și eu le-am gătit.

— Apoi, atunci de ce bem?

— Șii ce? Am să-mi las sabia zălog la crâșmar, până dimineață, pe-o oacă de vin. Așa fac toți de la noi, până când gătesc paralele.

Zis și făcut.

Băură și oca aceea de vin și porniră.

A doua zi, Cuza, cu noaptea-n cap, veni la cazarma călărașilor, să-i inspecteze.

Soldații au fost scoși în grabă și așezați pe două rânduri.

Cuza se primblă pe dinaintea lor de vo două ori, apoi se opri scurt, puse mâna pe un soldat, îl scoase din rând și glăsui tare:

— Acestui ostaș va trebui să i se taie capul. Așa vreau eu!

Soldatul îngălbeni ca turta de ceară și începu să tremure. Îl cuprinse fiorii morții. Toți cei de față rămaseră înmărmuriți, neștiind ce-i asta.

— Porunca mea s-o împlinescă soldatul cutare!

Cuza numi pe soldatul cu care băuse noaptea.

Cela ieși foarte liniștit din rând, se opri scurt în fața camaradului osândit, puse mâna pe sabie, își ridică ochii către cer grăind:

— Doamne! Multe minuni ai făcut în lumea aceasta cu cei nevinovați... Rogu-te, fă, dacă acest soldat e nevinovat, ca sabia mea să se prefacă în sabie de

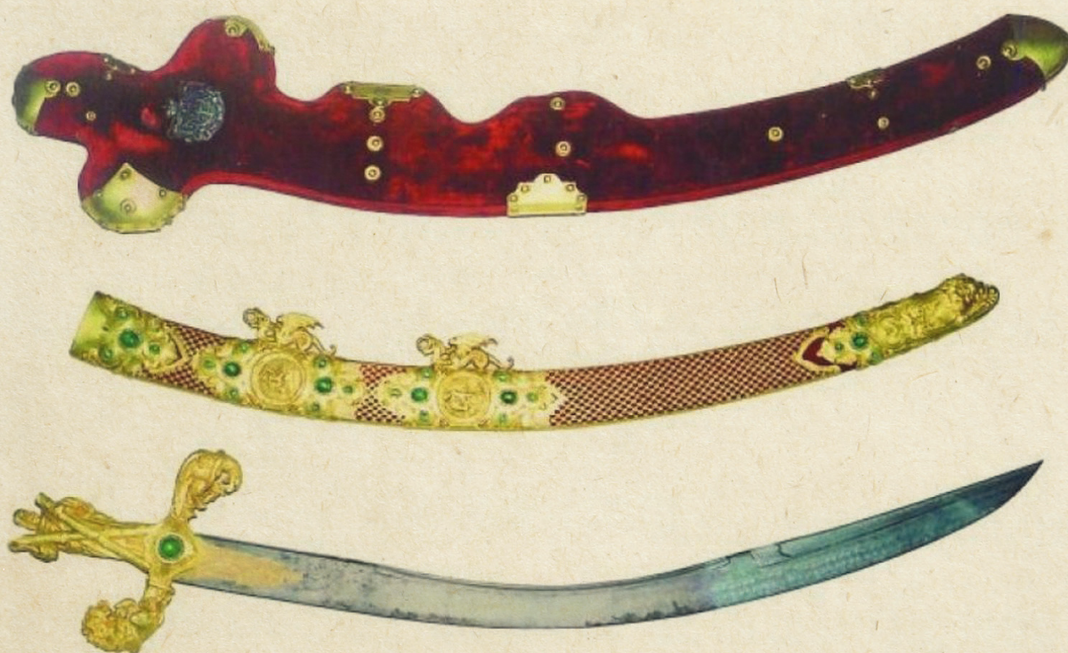
lemn! Și odată și trage sabia din teacă.

Și, o minune! sabia soldatului era din lemn...

Toți au crezut că-i o minune, afară de Cuza și tovarășul său de petrecere.

Această păcăleală plăcu lui Cuza-Vodă și de aceea îl făcu pe soldat caporal, dar îl sfătui să nu-și mai lese niciodată arma zălog pe la crâșme, că e tot ce poate fi mai de rușine pentru un apărător al țării.

(Culeasă de P. Gheorgheasa, învățător din Broșteni – Suceava).
L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu- Vânători, p. 42-43.

Sabia de parada a lui Cuza
preluat de pe <https://www.historia.ro/>

pistoale de duel din trusa lui Cuza
preluat de pe <http://www.capodopere2019.ro/>

CU SABIA DE LEMN

(ASCULTĂ ÎNREGISTRAREA)

Când mergea Cuza prin țară s-a dus odată la o crâșmă acolo, cu niște soldați, c-un serjent, sau cu doi. Da el era și el îmbrăcat militar.

Amu acolo la crâșmă s-o dat ei pe băut.

— Măi aș mai bea o ocă, da n-am parale!

Da zice:

— Nici eu n-am.

— Măi îm' las sabia aicea, că, zice, mâine vin după lemne și-oi găsi.

O lăsat sabia acolo. O mai băut o ocă de vin.

Întrebat din ce companie, răspunde el în ce regiment, în ce companie este.

A doua zi, s-o dus Cuza, cum era el în uniformă, s-o dus la regiment. Acolo a dat ordin să iasă compania cutare afară, cu gradații, cu săbiile și să iasă la inspecție.

Zice:

— Aveți un soldat care trebuie să-i tăiem capu. Să iasă afară soldatu acela. Lo scos afară.

— Să iasă sergentu cutare să-i taie capu soldatului!

Ăla când o auzit de colo, cum să-i taie capu, dacă n-avea sabia.

Zice:

— Dacă acest soldat nu va fi vinovat, zice, doamne, dacă acest soldat nu va fi vinovat, să se prefacă sabia în lemn!

Și când o scos-o din teacă de colo, sabia de lemn.

Atuncea a prins a râde și el acolo, o văzut că-i hoț, o văzut că-i șmecher soldatu. Apăi pe urmă a spus cum îi treaba. îmi pare că l-o iertat.

Ș-apăi i-o spus Cuza:

— Ț-aduci aminte că ai stat ieri cu mine la crâșmă. Să nu mai faci treaba asta!

Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5180-I-c;
culegător: M. A. Canciovici, la data de 12.VI.1979, de la Ion Platon, din comuna Ceahlău,
județul Neamț.

CUZA-VODĂ ȘI SANTINELA

Se știe că domnitorul Cuza obișnuia să umble noaptea schimbat prin oraș și intra în vorbă cu cine se nimerea, întrebând și iscodind să afle care sunt nevoile oamenilor, cum se poartă cu ei slujbașii și dacă poporul vorbește de bine sau de rău despre domnitor.

Într-o sară, trecând pe lângă o santinelă ce era la un post oarecare, vede pe soldat că stă rezămat de gheretă, cu arma proptită de braț, iar într-o mână ținând un codru de mămăligă și într-alta o ridiche din care îmbuca cu poftă.

Domnitorului îi veni să râdă când îl văzu și-l întrebă pe un ton glumeț:

— Ce mânânci acolo, măi camarade?

Soldatul, care nu-l cunoștea zise:

— Ia ghici!

Atunci, domnitorul, prefăcându-se că nu știe ce mânâncă soldatul, începu să-l întrebe?

— Îi fi mâncând mămăligă cu slănină?

— N-ai ghicit.

— Îi fi mâncând mămăligă cu praz?

— N-ai ghicit.

— Îi fi mâncând mămăligă cu ceapă?

— N-ai ghicit.

— Îi fi mâncând mămăligă cu ridiche, leat?

— Vezi că ghiciși?

Domnitorul râse de soldat, dar acesta nu-i dădu pas și-l întrebă:

— Da, tu cine ești de mă întrebi?

— Ia ghici! Răspunse Cuza, în felul soldatului.

— Îi fi don' căprar cutare?

— N-ai ghicit.

— Îi fi don căpitan cutare?

— N-ai ghicit.

Soldatul atunci, scos din sărite, zise cam răstit, cam cu sfială:

— Că doar n-ai fi Măria sa vodă Cuza.

— Ei, vezi că ghiciși!

— Aoleo, strigă soldatul fâstâcit, ține tu ridichea și mămăliga, să prezint eu arma!

A doua zi dimineța sosi la regiment un ordin al Măriei Sale domnitorului, ca soldatul care a fost de santinelă la cutare ceas în postul cutare, să fie trimis numai-decât la palat, cu arma.

Soldatul, când auzi despre ce e vorba, i se făcu inima cât un purice, de frică, văzând că omul din seara trecută era chiar Vodă Cuza, dar știind că Măria Sa e om bun la suflet, își luă curajul și se duse fără teamă.

Ce se întâmplase?

Domnitorul, întorcându-se în seara trecută la palat, povestise doamnei toată întâmplarea cu santinela și doamnei îi plăcu atât de mult, încât ceru să vadă și Măria Sa, pe soldatul cu pricina. De aceea, când sosi omul nostru la palat, domnitorul îl puse să repete scena din ajun, spre marea veselie a doamnei, care râse din toată inima.

Măria sa doamna întrebă apoi pe soldat de unde e, cum îl cheamă, dacă e însurat și ce meserie învârtește și, aflând că era plugar și că n-avea stare mai deloc, îi dete o sumă de bani și stăruie pe lângă domnitor a-l libera din oștire, și-l trimise la vatra lui.

(Comunicat de C. Anastasiu, Câmpina).

L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, p. 161-162.

Uniformele armatei din Țara Românească, model 1860

preluat de pe <http://imageromania.ro/>

CU SANTINELA

(ASCULTĂ ÎNREGISTRAREA)

Mergând într-o seară, se ducea la un regiment. Amu la poartă la regiment, santinela:

— Mă da-mi drumu mă, că io-s cel mai mare mă!

— Care mai mare, mă?

— Io-s mai mare!

— Da cum, zice, bucătaru-i mai mare. Bucătaru-i mai mare.

— Ba, mai mare.

— Da, n-oi fi domnu' sergent cutare?

— Mai mare, măi!

— Da care?

— Mai mare!

— Da, zice, n-oi fi Cuza?

— Măi eu-s mă!

— Atunci țin' mămăliga cu ceapă! El mânca o mămăligă cu ceapă acolo. Țin' mămăliga cu ceapa, ca să-ți raportez!

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5180-1-d; culegător: M. A. Canciovici, la data de 12.VI.1979, de la Ion Platon, din comuna Ceahlău, județul Neamț.

*

Cică, într-o zi, Cuza-Vodă, îmbrăcat în haine de târgovăț, ca să nu-l cunoască nimeni, mergea prin București, pe unde-i cazarma care poartă astăzi numele lui Cuza-Vodă.

Văzând soldatul de santinelă, se-ndreaptă cătră el:

— Bine, soldat, de ce nu prezinți arma? întreabă Cuza.

Ostașul, măsurându-l din cap până-n picioare și nerecunoscându-l, răspunse scurt să-și caute de drum.

— Să-mi caut de drum? Lasă că te-oi învăța eu cum trebuie să te porți cu cela care-ți dă pâne!

— E, hei! Tu ești pitarul care ne dai pâinea crudă și mititică și încă mai cei să-ți prezint arma? Șterge-o de aici că te fac una cu pământul!

Cuza-Vodă tăcu și porni. Cum a ajuns la palat luă măsuri aspre ca să deie soldaților pâne coaptă și grea de-o ocă.

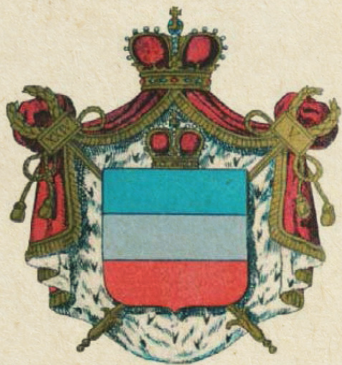
Sfântă a fost ziua lui Vodă. De atunci, ferit-a Dumnezeu să mai fie pâinea crudă ori lipsă la cântar.

(Revista „Vulturul”).

L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu- Vânători, p. 43-44.

Alexandru Ioan Cuza

Însemne personale

Stema princiară
a familiei Cuza

Monograma

Ceas de buzunar
cu stema din 1859

Alexandru Ioan

№ 32

Semnatura

Sigiliul

ȚIN MINTE CA ACUȘ

Mă-ntrebi cam ce-mi mai aduc aminti din vremea mea. Doamne, domnule profesăr, ce vî mai vini-n cap? He! he! La ci folos îț esti vorbili meli? Dumneavoastră prin cărți aflaț toati celea șî pi ni li spuniț nouî, da noi ci pricepem, ci ni duci capu pi noi? Tăt ascult șî eu câtiodatî cân vorbesc doi-trii boieri di la noi, și numa ci-i auzi: „tichir-bichir“ șî-ncolo nu mai pricep nimic, cî ii vorbesc în legea lor, c-așa o fi-nvățat șî ii, cî cartea asta-i mare lucru, Doamne păzești!

Păi, fincî m-ai chemat, o sî-ț spui șî eu ceva, da numa di nu m-a puni ciniva la vrun ștreaf⁷ cî-s slobod di gurî.

Țîi minti ca acuș, câț ani or fi nu-mi aduc amintî, cî paznicu din satu nostru di divale, ia! moș Dumitru ista, îl vez, punea di ni prindea cu harcanu, cicî sî ni ducî la oastea lui Cuza. Apăi, sî fi văzut băiete, cum fugeam sî nu ni prindî, ș-așteptam doar o prindi pi-altu ș-oi scăpa eu. Ț-ai găsat: cum Ț-i scris! Cum mî duc acasî după vo săptămânî, era-nt-o duminicî pi la amiazî, puni mâna pi mini șî mî orânduiește pintru milițai. Numa iacî vini biata mama. Dumnizău s-o ierți, șî s-a rugat în sus și-n jos „cî-s fcior di vădană, cî atâta băiet ari“, da' Ț-ai găsat? Îmi tunst biata chiculiț de mi-a lăsat capu ca un bostan șî m-a dus taman la Izmail, dincolo pisti Prut, ca să fac slujbî țării. Bulgarii di pi acolo nu vrea sî faci nici caraulî, nici gardî, cî, cicî, spunea, ii nu sunt di-a noștri, ci de-a rușălor. Șî unde mi i-a înțăpenit odatî di sus șî i-a pus șî pii ii la trebî. Eu n-am stat mult acolo cî m-a adus pi urmî la București, la cazarmili lu Cuza.

Măi, măi! ci om chipeș șî bun la inimî era domnitoru Cuza!

Di câti ori mî nimeream la curtea-mpărăteascî, numa ci-l videai în haine soldă-țești frumoasă șî vinia la noi și ni spunea:

— Feceti-vî datoria cătrî țarî, băieți, cî nu videț? Și eu sunt soldat a țării. Și dupî ci v-aț duci pi la casaâvoastră, am să vî dau pământ, vî scap di boieresc. Și mult di-aistea.

Sfânt sî-i fie ciolanu cî mult bini ni-a mai făcut uomu aista!

(Material din Smulți-Corvului).

I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Th. D. Speranția, p. 335-336.

CUZA LA PRĂȘIT - DOCUMENT AUDIO

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5572-1-e; culegător: M. A. Canciovici, la data de 22.VI.1985, de la Costică Beșa, din comuna Bârsești, județul Vrancea.

⁷ ștreaf = amendă, pedeapsă

DOMNITORUL LA INFIRMERIE

Cuza, după ce a făcut inspecția trupei unui regiment, a trecut și la infirmerie, unde a găsit pe sanitar tocmai rugând pe un bolnav să ia doctoria.

El, văzând că sub nici un cuvânt nu vrea să ia doctoria, i-a zis:

— De ce nu vrei să iei doctoria ca să te faci sănătos?

— Ei, Mărite Doamne, când mă gândesc la ea, mi-e greață... Nu pot s-o beau... Este amară...

— Da de unde? Cum să fie amară? Mai amară este bolnăvia... Uite! Și luând el doctoria din mâna infirmierului, o aruncă în gură. Și înghițind-o zise:

— Uite, ce dulce este!

Revista „Ion Creangă”, IV (1911), nr. 9, p. 279; culegător: N. I. Dumitrașcu; povestitor: „un bătrân ofițer la pensie”.

Alexandru Ioan Cuza

foto Ioan Heck, Iași, 1859

DOUĂ „ÎNCERCĂRI“

Într-o seară, înainte de a se culca, Cuza-Vodă, făcând inspecția corpului de gardă, găsi pe unul dintre aghiotanții săi, peste măsură de bine dispus.

Era pe vremea când se introduseră noile măsuri de capacitate: ocaua lui Cuza. Aghiotantul despre care vorbim era un tânăr locotenent chefliu, care se înnebunea după vinuri bune și după femeile frumoase.

Domnitorul se apropie de ofițer și-l dojeni cu oarecare severitate; aghiotantul luă poziția și răspunse grav:

— Am încercat „ocaua“, Mărita ta...

Cuza-Vodă se depărtă surâzând. Ofițerul își uitase cu totul de întâmplarea asta, când, tocmai peste un an, un ordin confidențial al ministrului de război veni să i-o amintească:

„Pentru a încerca (cuvântul era subliniat) noile regulamente militare cu privire la fruntarii, fiind nevoie de ofițeri distinși și meritele dumneavoastră fiind cunoscute, vă deleg cu supravegherea punctului Burdujeni. În această calitate veți binevoi a observa etc“.

După șase luni de lânțezeală la Burdujeni, chefliul ofițer pe care Cuza îl iubea în adevăr, fu rechemat.

Legenda spune că de atunci „încerca“ mai rar ocaua...

C. Râureanu, „Vodă-Cuza. Pilde și întâmplări din viața sa.“, București, f. a., p. 18.

Ocaua etalon
pentru lichide

CUZA ȘI OCA LUI

Era într-o toamnă. O trăsură cârpită, din cele cu care se călătorește între Pașcani și Târgu-Neamțului, urca dealul Pașcanilor încet și agale. Caii, niște mârtoage, abia duceau trăsura goală, iar în urmă o droaie de mușterii mergeau pe jos înapoia trăsorii.

Birjarul, cu picioarele pe oiște, își îndemna caii să ajungă mai curând în deal, ca să-i poposească la umbra deasă a codrului.

Între mușterii era și un moșneag cu glugă și cojoc de-ale cărui vorbe înțelepte și cu rost, se mirau cei șapte-opt drumeți.

Ajunși în deal se puseră jos pe iarbă, la umbra unui stejar umbros, pe când caii își mâncau porția de ovăz.

Moșneagul, lungit pe gluga așternută jos, căta cu ochii pe valea Neamțului în sus, unde de-abia se zăreau, sclipind, turnurile mănăstirii Neamțului.

— Vedeți dumneavoastră, negustori? Ia uitați-vă coalea! Voi trage cu bobii ca să vă spun ce are să se-ntâmpile cu bogăția acelor pământuri mănoase care se pierd colo, în zarea munților.

Zis și făcut. Moșneagul scoase niște grăunțe din chimir și începe să le învârtească pe glugă, după ce purtă cu palma grăunțele de popușoi încoace și încolo, ele ș-așezară în grămăjoare și mai mici și mai mari.

— Vedeți grămada asta mai mare de grăunțe? este mănăstirea Neamț cu bogățiile ei; acest grăunte ales singur, coala deoparte, este Cuza; el va lua averile mănăstirilor și le va da țării care este aceasta — arătând o ceată mai mică de grăunțe — și acestora, care-i norodul sărăcit — arătând niște grăunțe reslețite.

Toți se uitară în trăsură. Moșneagul, care nu era altul decât Cuza, se sui pe capră sus, ca să soarbă aer curat și să poată privi mai bine peste lanurile de bucate.

Ajunși la Neamț, moșneagul se coborî la un han și, după ce birjarul i-aduse lada, îi dădu din curea un galben.

După ce ospătă, ieși prin târg și începu să târguiască tot felul de mărunțișuri și să cinstească lumea prin crâșme, așa că până-n seară n-a rămas nici o piață și nici o prăvălie în care moșneagul nostru să nu fi intrat.

Toată lumea se mira de dărnicia lui și mai cu seamă negustorii îl trăgeau cari-n toate părțile, nu de dragul lui, ci a galbenilor din chimir. Peste tot locul cerea să i se vândă cu oca lui Cuza și pretutindeni trăgea cu urechea cum negustorii suduia pe domnul care a scos oca.

Moșneagul nostru nu uita să însemne pe un izvod cele ce cumpăra, cât anume, precum și numele negustorului. Seara se trase iar la han și, după ce trimise un plic, cu peceti la ispravnic, scoase din ladă uniforma strălucitoare, lepădă straiile în care venise, și se îmbracă. Ispravnicul, când văzu cartea domnească, fiori reci trecură prin el și într-o clipeală fu la han.

Cuza îl primi și după ce îi povesti întâmplarea cu negustorii cei cu sădălmile și cu oca mică, îi dădu izvodul de-acei negustori și cu poruncă ca a doua zi des-de-dimineată, toți să fie duși în curtea hanului.

Dimineața, când Vodă Cuza se sculă, o mișcare mare era în tot târgul; steaguri, gardă la han și toți funcționarii, în strai de mare ținută, mișunau dând ordine, iar în curtea hanului toți negustorii adunați și strejuiți, ca să nu spele putina.

Cuza, cu ispravnicul după dânsul, merse la ei. Pe fețele lor se vedea frica de moarte.

Toți căzură în genunchi, iar domnitorul le vorbi:

— Ieri v-am prins cu oca mică și m-am încredințat că voi pradați pe țăran din a cărui sudoare și muncă ne hrănim cu toții și din puterile cărora trăiește țara. Vă iert pe toți! Sculați!

Iar, dumitale ispravnice, îți dau poruncă aspră, să fii mai cu băgare de samă și pe care-l vei prinde de azi înainte cu măsuri nedrepte, să mi-i trimiți legat burduf, la domnie.

Merse apoi de făcu inspecție pe la toate dregătoriile târgului, după care plecă cu mare alai.

(Auzită de la V. Tanasă, Vânători).

L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, p. 102-103.

*Ocalele etalon
de greutate*

CUZA ȘI CRĂȘMARUL - DOCUMENT AUDIO

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5180-1-b; culegător: M. A. Canciovici, la data de 12.VI.1979, de la Ion Platon, din comuna Ceahlău, județul Neamț.

OCA LUI CUZA

Multe și frumoase lucruri se povestesc la Galați, despre domnitorul Cuza.

De te cobori la vale spre Dunăre și-n cale te abați pe la prăvălia vreunui negustor bătrân gălățean, îndată ce deschizi vorba de timpurile trecute, moșneagul poruncește cafele și, într-un ușor oftat, începe să-ți istorisească amintirile trecutului în care nu uită, Doamne ferește, să-ți pomenească pe Cuza. De urci în partea târgului ce duce către Vadul Ungurului, ori pe calea Tecuciului ce trece pe la curtea răposatului Ion Soare, vechi și bine cunoscut de-al domnitorului Cuza, iarăși întâlnești în cale casele Clucerului ori ale unui boier bătrân ori negustor care-i gata să-ți spuie câte-o-ntâmplare a lui, ori numai auzită, despre domnitorul Cuza.

Numai cică într-o seară, ce-i vine lui Cuza, fiind în Galați; hai să vadă singur, dacă negustorii vând cu oca lui (Cuza).

Ș-a tras o sarică mițoasă deasupra hainelor strălucitoare militărești, luă o căciulă ciobănească pe cap, îndesând-o până peste urechi, și, cum era și întuneric și ninge de nu se vedea om cu om, o luă razna, tocmai spre târgul cel nou.

— Bună vremea, jupân negustor!

— Bună să-ți fie inima voinice! socotindu-l a fi vreun țaran venit la târg.

— Ger și ningen-n una, hai?! mai spuse negustorul.

— Frig și-aș vrea să mă-ncălzesc. Ia-n adă o oacă de-a lui Cuza!

După puținel timp, domnitorul se trezește c-o ulcică de lut, ca de-o jumătate oca.

— D-apoi bine, jupân negustor, asta-i oca lui Cuza?

— Vezi bine că pentru voi țararii, aiasta-i!

Domnitorul se grăbi să plătească și porni.

A doua zi negustorul se pomeni chemat la pârcălab, care porunci de-i legă de gât negustorului, ulcelele de lut în care vindea vinul drept oca lui Cuza; și-a fost purtat așa prin târgul cel nou, și rușinat. Din ziua aceea nu s-a mai găsit niciun negustor care să nu vândă cu oca cea dreaptă a lui Cuza, una și pentru boieri și pentru țarari.

Așa știa domnitorul Cuza să afle și să facă dreptate poporului.

CUZA-VODĂ ÎNTRE OCNAȘI

Doritor de a vedea și a cerceta însuși toate instituțiunile țării, Cuza-Vodă, puțin timp după alegerea sa ca domn, călătorind prin țară, merse și la castelul în care sunt deținuți criminalii, din marginea Târgului-Ocnei.

Intrând înăuntru cu suita sa, i se înfățișară puși pe două rânduri, toți osândiții la munca silnică ce populau atuncea acel penitenciar.

Cuza începu a cerceta pe toți, cu de-amănuntul.

— Ce vină ai făcut tu de ai ajuns aicea? întrebă Vodă pe un osândit.

— Nimica, Măria-ta! numai pe un presupus am fost condamnat pe viață și stau aici de douăzeci de ani...

— Dar tu? întrebă Vodă pe un altul.

— Eu Mărite Doamne, pe sfânta dreptate m-au osândit, fără să fi visat măcar să fac ceva rău.

— Dar tu? dar tu?... întrebă Vodă pe rând, pe mai mulți osândiți.

Fiecare se grăbea să răspundă că e nevinovat, că e condamnat pe nedrept că a fost luat drept altul, că nici nu știe nimic de crimele ce i se impută, etc.

Ajungând la urmă, Cuza mai întrebă încă pe unul din ocnași:

— Ei, măi omule, ia spune-mi și tu, tot pe sfânta dreptate te-au osândit judecătorii? N-ai făcut nici tu nimica care să-ți fi atras pedeapsa ce suferi?

— Ba eu, să mă ierți, Măria-ta, am păcătuit ce-i dreptul. Eram în lipsă mare, iarna grea și m-am dus să fur de la un român, un vițel. Românul m-a oblicit⁸ și mi-a tras vreo două prăjini pe spate; eu am pus mâna pe un par și l-am lovit drept în numele tatălui, încât bietul a căzut la pământ... după care-zice-se – că a și murit. Și judecata m-a trimis la ocnă pe viață!

— Cum ai făcut tu asemenea tâlhărie și omor?

— Da, Măria ta, am făcut cum o spun!

— Așa e, domnule director? întrebă Vodă pe directorul penitenciarului, ce era lângă el.

— Așa e, întocmai, Măria-ta!

— Ei bine, începă Vodă răstit către director, ce fel de om ești dumneata, să ții aicea, în mijlocul atâtor oameni de treabă și nevinovați, un asemenea răufăcător și ucigaș?!

⁸ m-a oblicit = m-a aflat

Directorul rămase înmărmurit, neștiind ce să răspundă. Atunci Cuza adăugi:

— Acum, să-mi dați afară, fără milă pe păcătosul acesta! Afară pe poartă, ticălosule, să nu mai aud numele tău!... Locul tău nu este aici, între atâția oameni cinstiți, care n-au nicio vină!

Și Vodă scoase în același timp vreo zece galbeni din buzunar, îi întinse ucigașului și-i zise încă:

— Na, să ai de drum, ca să te duci cât mai departe de locurile astea și nici să mai audă tovarășii tăi de pâănă acuma, de numele tău.

Porțile castelului se deschiseră repede și ucigașul fu dat afară singur, dintre toți ce nu... erau acolo decât din greșeală sau din presupusuri.

Alexandru Ioan Cuza
în ulancă de cavalerie, foto colorizat

ROMÂNUL DEASUPRA TURCULUI

Cuza-Vodă, în vremea cât a domnit, a fost odată la sultan, în Țarigrad (Constantinopol). A fost primit cu alai frumos și i s-a dat cinste mare, mă rog, ca unui domnitor.

Într-o zi, stând sultanul și cu Vodă la masă, după obiceiul turcesc, trebuiau să treacă în altă odaie, să ieie cafeaua, băutura cea căutată și primită de legea păgânească a turcilor. În odaia aceea nu se putea bea vin, care-i oprit de legea turcească, ci numai cafea.

Dar și Cuza-Vodă avea și el obiceiul lui sfânt: după cafea să beie numai decît vin. Când l-a poftit să treacă în odaia unde avea să ieie cafeaua, Cuza a pus mîna pe un stacan (pahar) cu vin și a pornit cu el.

Un pașă l-a văzut pe Cuza ce gânduri are, și l-a oprit.

— Măria ta, după legea noastră nu-i voie să beți vin în odaia unde se ia cafeaua.

— Bine dar așa mi-i obiceiul meu și al țării mele.

— Nu se poate, Măria ta, că ne găsim beleaua, noi îți mai mici.

— Ascultă! Când îți veni la mine-acasă, am să-ți intru în voie cu tot ce-i pofti; așa mi-i datoria mea, ca om de casă; lasă-mă acum, să-mi fac cheful meu.

Nu a fost cu puțință să-l împiedice pe Cuza-Vodă, ca să-și îndeplinească gândul și l-au lăsat în apele lui.

După ce au trecut în odaie, s-au așezat cu toții pe paturi de cele turcești, trăgând din ciubuce (narghilele) tabac și sorbind cu poftă cafeaua vestită a turcilor.

Cuza și așezase paharul lângă dânsul, iar sultanul și ceilalți pași se uitau ciudat, să vadă ce-are să facă vodă cu vinul.

Mai fumând, bînd cafea, stînd de vorbă cu sultanul și ceilalți sfetnici împărătești, lui Cuza i s-a făcut sete și numai ce-a pus mîna pe pahar, s-a rădicat în picioare și a prins a închina cătră sultan, cătră toți cei de față și a dat paharul peste cap, golindu-l cu poftă mare.

Sultanul, mirîndu-se mult, nu s-a putut răbda să nu-l întrebe:

— De ce ai băut vin după cafea?

— Iată de ce: obiceiul turcesc este ca după masă să se bea cafea și s-a sfârșit ospățul; obiceiul nostru românesc este ca după cafea să mai bem și vin. Eu mi-am făcut obiceiul, ca românul să fie deasupra turcului.

Elena și Alexandru Ioan Cuza

1861

1863

SCOATEREA LUI CUZA DIN DOMNIE

Când l-au scos din domnie pe Cuza, eram de santinelă drept la ușa odăii lui și aveam poruncă să nu las pe nimeni să intre înăuntru. Ofițerul de serviciu a venit mai târziu la mine și mi-a zis că tocmai în schimbul meu, după miezul nopții, are să vie el și cu mai mulți boieri și ofițeri și să le dau drumul căci așa a poruncit Măria Sa Domnitorul.

Pe la unu după miezul nopții, au și venit și au intrat înlăuntru, descuind cu o cheie pe care eu, atuncea, am crezut că o au de la domnitor. Au intrat fără zgomot și după o jumătate de ceas au ieșit cu toții. Cuza era îmbrăcat în straie nemțești. După poruncă, trebuia să întorc spatele și așa am și făcut.

După ce au ieșit, am priceput eu viclenia și răutatea lor și mult m-am căit că nu i-am oprit. Nimeni n-a venit să mă mai schimbe. Până în ziuă am plânspe scările odăii lui. Se dusese bietul Cuza! El care ne-a dat pământ și ne-a făcut atâta bine. Și azi îmi pare rău...

(Auzită de la I. Lupu din Ciuturești, județul Roman și spusă de V. Pandele, învățător).
L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, p. 110-111.

CUM ȘI-A AȘTEPTAT CUZA SFÂRȘITUL

Astă-vară, un vizitiu din Tecuci îmi spunea că pe vremea lui Cuza era căpitan de poștă. Din spusele lui, țin minte că-mi istorisea cum pe vremea pribegiei, Cuza venea deseori la Ruginoasa, sub chipul unui mocan, iar când simțea că-i vestit în țară, și mai cu samă în sat, pleca plângând.

Vizitiul spunea că Cuza, când își simți sfârșitul vieții lui, porunci să i se facă un sicriu frumos. Veni iarăși sub straiele mocănești, în curte se dezbracă, se așeză în sicriu și închise ochii pentru totdeauna.

Revista „Ion Creangă”, IV (1911), nr. 9, p. 274; culegător: Tudor Pamfile.

DETRONAREA LUI CUZA - DOCUMENT AUDIO

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5574-1-1; culegător: M. A. Canciovici, la data de 29.VI.1985, de la Ion Ghimpu, din comuna Soveja, județul Vrancea.

Monumente dedicate lui

Alexandru Ioan Cuza

inaugurarea statuii lui
Alexandru Ioan Cuza

Statuia lui Cuza
Piața Unirii, Iași

Cuza - Vodă
Muzeul Unirii, Iași

Aceste fotografii sunt din volumul „Ioan Alexandru Cuza, demnitate politică și repere familiale”,
al autorilor Aurica Ichim și Ina Chirilă, București, Dar Development Publishing, 2017.

COROANA DE FLORI

Pe când se aştepta sosirea corpului la graniţa Iţcani, delegaţii Dorohoiului şi ai Botoşanilor se aflau acolo în număr destul de frumos, deja cu două zile înainte. În zorii zilei de sosire a gloriosului corp, unul din aceşti delegaţi, şi anume: dl. Lăţescu de la Hudeţi, a făcut o revistă asupra grădinilor din Suceava, pentru a procura o cunună de flori. Din întâmplare, ochii lui se opriră asupra unei grădini destul de bine aranjată. D-sa intră înlăuntru exprimându-şi dorinţa de a cumpăra o cantitate din florile grădinii.

— Dar pentru care scop aveţi trebuinţă de aceste flori? îl întrebă proprietarul grădinii.

— Pentru a orna corpul lui Vodă Cuza.

— Îmi pare rău dar pentru acest scop n-am flori de vânzare.

D. Lăţescu se reîntoarce mâhnit la gară. Abia trecu însă jumătate de oră şi deodată un cineva îi prezintă un braţ de flori. Era tocmai proprietarul grădinii, cu care vorbise mai înainte.

— Dar bine, domnul meu, îi zise d. Lăţescu, cu politeţea-i obişnuită, dumneata îmi refuzaseşi mai odinioară aceste flori!

— Da, domnule, îi răspunse acesta, care de-almintrele nu era decât un român verde din Suceava, da, v-am refuzat aceste flori, pentru că nu credeam de demnitatea unui român, a vinde flori, când era vorba de a orna cu ele corpul lui Vodă Cuza.

Domnul Lăţescu, uimit de aceste patriotice cuvinte, primi braţul de flori şi împleti cea mai frumoasă cunună, pentru primirea lui Vodă Cuza.

Din volumul „Doliul ţării la moartea lui Alexandru Ioan Cuza”, preparat prin îngrijirea Asociaţiunii lucrătorilor tipografi din Iaşi, 1873, p. 125-126.

CUZA, IUBIT DE POPOR - DOCUMENT AUDIO

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5180-1-e; culegător: M. A. Canciovici, la data de 12.VI.1979, de la Ion Platon, din comuna Ceahlău, judeţul Neamţ.

DOMNITORUL CUZA - DOCUMENT AUDIO

A.I.E.F. „Constantin Brăiloiu”, banda mg-5574-1-c; culegător: M. A. Canciovici, la data de 26.VI.1985, de la Ştefan Sfârlea, din comuna Tulnici, judeţul Vrancea.

DE CE A FOST DETRONAT CUZA

Bietul Cuza, multe drepturi ne-a scos el nouă, țăranilor, și încă avea să ne mai scoată, dacă nu se scăpa c-o vorbă; așa povestea într-o zi, dinaintea unei crâșme, la o mulțime de oameni ce stătea împrejurii, ascultându-l cu mare băgare de samă, moș Toader Mustea.

Căci, să vedeți, după ce ne-a fost dat nouă pământuri, s-a pus rău de tot cu ciocoi. Aceștia l-ar fi mâncat de viu, așa de drag le era. Și-i tot făceau zile fripte într-una. într-o zi, scos din fire, către boierii ce stăteau înaintea: „Să nu mor până nu mi-oi face un rând de curți domnești acoperite cu piei de ciocoi!“ Acesta a vârat în groază pe boieri și de atunci l-au tot pândărit, până ce le-a căzut la îndemână și l-au scos din domnie.

(Auzită de P. Gheorgheasa, învățător, comuna Broșteni – Suceava).
L. Mrejeriu, S. T. Kirileanu, Gh. Popescu-Vânători, p. 110.

Casa lui Cuza din Iași

astăzi, Muzeul Unirii - foto: Sergiu Ciubotariu

FOTOGRAFII

din albumul omagial: Sorin Iftimi,
„Alexandru Ioan Cuza - 200 de ani de la naștere”

- pag. 1 - stema Principatelor Unite, 1864, Carol Popp de Szathmari.
- pag. 2 - portretul lui Alexandru Ioan Cuza, 1864, Carol Popp de Szathmari;
- portretul Elenei Cuza, 1864, Carol Popp de Szathmari.
- pag. 6 - foto Alexandru Ioan Cuza, 1859, Jean-Marie Alophe.
- pag. 13 - stema princiară a familiei Cuza;
- monograma lui Alexandru Ioan Cuza, pe mobilierul de la Ruginoasa;
- ceas de buzunar cu stema Principatelor din 1859;
- semnătura și parafa lui Alexandru Ioan Cuza;
- sigiliul atribuit lui Alexandru Ioan Cuza.
- pag. 15 - foto Alexandru Ioan Cuza, 1859, Ioan Heck.
- pag. 21 - fotografie colorizată, Alexandru Ioan Cuza în ulancă de cavalerie.
- pag. 23 - fotografia Elenei Cuza în costum național, foto Desideri, Paris, 1861;
- portretul lui Alexandru Ioan Cuza, litografie de Joseph Kriehuber, 1861;
- fotografia Elenei Cuza, 1863, Carol Popp de Szathmari;
- fotografia lui Alexandru Ioan Cuza, 1863, Carol Popp de Szathmari.

Mulțumim doamnei dr. Adina Hulubaș pentru sprijinul acordat în obținerea imaginilor.

TEHNOREDACTARE

Claudiu Roșiu

REALIZATOR

acad. Sabina Ispas